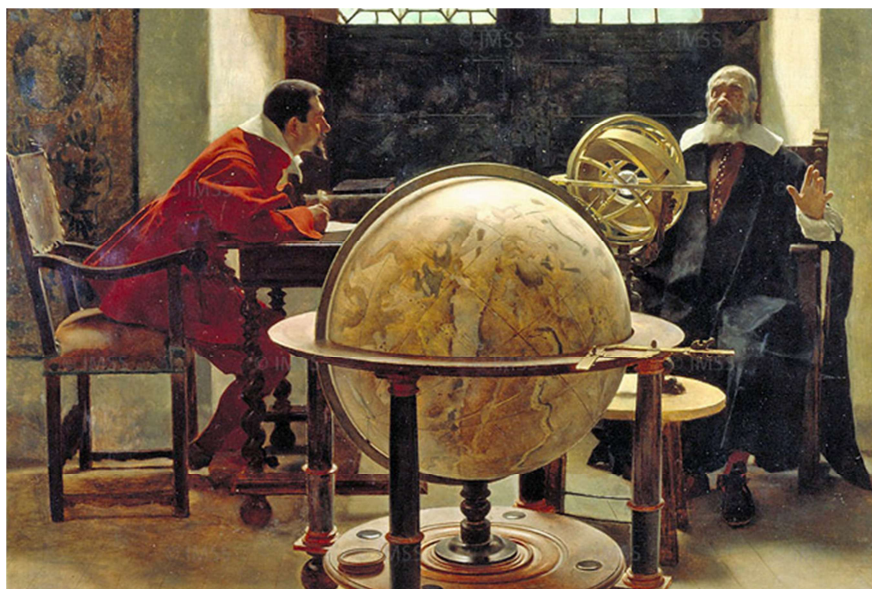

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ ФІЛОСОФІЇ ТА НАУКИ: ВИКЛИКИ СЬОГОДЕННЯ

Збірник наукових праць
(За матеріалами ІХ Всеукраїнської науково-
теоретичної конференції з міжнародною участю
від 16 травня 2024 року)

Житомир – 2024

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЖИТОМИРСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА
Кафедра філософії та політології
ВІННИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ М. І. ПИРОГОВА
Кафедра філософії та суспільних наук
РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра філософії
ІНСТИТУТ КУЛЬТУРОЛОГІЇ ТА ЖУРНАЛІСТИКИ АКАДЕМІЇ
«ІГНАТІАНУМ» (м. Краків, Республіка Польща)
Кафедра філософії культури та релігієзнавства
ЖИТОМИРСЬКИЙ РЕГІОНАЛЬНИЙ НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ЦЕНТР
ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ТА ЄВРОАТЛАНТИЧНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ В УКРАЇНІ
СОЦІОЛОГІЧНА АСОЦІАЦІЯ УКРАЇНИ
Житомирське відділення
УКРАЇНСЬКА АСОЦІАЦІЯ РЕЛІГІЄЗНАВЦІВ
Житомирське відділення

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
СУЧАСНОЇ ФІЛОСОФІЇ ТА НАУКИ: ВИКЛИКИ
СЬОГОДЕННЯ

Збірник наукових праць
(За матеріалами ІХ Всеукраїнської науково-теоретичної
конференції з міжнародною участю
від 16 травня 2024 року)

УДК 101.1+168.5
А 43

*Рекомендовано до друку вченою радою Житомирського державного університету імені Івана Франка,
протокол № 9 від 31 травня 2024 р.*

Редакційна колегія:

Кобетяк А. Р., доктор політичних наук, доцент кафедри;
Ковтун Н. М., доктор філософських наук, професор;
Козловець М. А., доктор філософських наук, професор;
Соколовський О. Л., доктор філософських наук, професор;
Горохова Л. В., кандидат філософських наук, доцент;
Заглада В. М., кандидат філософських наук, доцент.

Рецензенти:

Шевчук Дмитро, доктор філософських наук, професор, перший проректор Національного університету «Острозька академія»;
Панчук Ірина, доктор філософських наук, доцент, завідувач кафедри філософії Рівненського державного гуманітарного університету;
Шкіль Людмила, кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри публічного управління та адміністрування Державного університету інформаційно-комунікативних технологій (м. Київ).

А 43

Актуальні проблеми сучасної філософії та науки: виклики сьогодення: зб. наук. праць / за ред. А. Р. Кобетяка та ін. Житомир : Видавничий центр ЖДУ імені Івана Франка, 2024. 260 с.

У збірнику вміщено статті та тези доповідей учасників ІХ Всеукраїнської науково-теоретичної конференції з міжнародною участю «Актуальні проблеми філософії і науки: виклики сьогодення». У матеріалах авторів акцентовано увагу на фундаментальних проблемах сучасної філософії та науки, екзистенційних викликах для буттєвості людини в умовах війни, проблемах релігійних трансформацій і безпеки у сфері релігійних відносин в Україні та на міжнародній арені, аналітиці суспільно-політичних процесів в умовах глобальних і регіональних конфліктів, актуальних соціогуманітарних проблемах сучасності, проблемах освітньої і виховної діяльності в ситуації соціальної невизначеності, на гуманітарних аспектах розвитку естетики, дизайну та філософії культури.

Автори матеріалів несуть повну відповідальність за достовірність наданої у доповідях інформації й точність наведених цитат. Точка зору автора не завжди може співпадати з позицією редколегії.

Збірник адресовано науковцям, викладачам, студентам, усім зацікавленим філософськими дослідженнями проблем сучасної цивілізації.

УДК 101.1+168.5

© Житомирський державний університет імені Івана Франка, 2024

ISBN

2. Краєвська Г. О. Самоорганізація населення в контексті розвитку соціального капіталу України. *Демографія та соціальна економіка*. 2020. № 4 (42). С. 143-159.

3. Зимогляд В. Я. Феномен «самоорганізації» в проблемному полі місцевого самоврядування. *Вісник національного університету «Юридична академія імені Ярослава Мудрого»*. 2016. № 3. С. 247-251.

4. Щедрова Г. П. Самоорганізація громадянського суспільства: теоретичні засади і практичні реалії. *Гілея: науковий вісник*. 2016. Вип. 114. С. 341-345.

Катерина Шевчук,

доктор філософських наук, професор
Рівненський державний гуманітарний університет

РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКА ВІЙНА: ЗІТКНЕННЯ ДВОХ ПРОТИЛЕЖНИХ ДИСКУРСІВ І СТАНОВЛЕННЯ ІДЕОЛОГІЇ РАШИЗМУ

Характерною рисою сучасної російсько-української війни є екзистенційне протистояння. Йдеться про боротьбу за існування та власну ідентичність, за збереження та зміцнення своєї моделі реальності та своїх уявлень про порядок і справедливість.

Для України екзистенційним викликом стало загострення протистояння з Москвою з 2014 року, натомість з часу повномасштабного вторгнення РФ в Україну у лютому 2022 році війна російського режиму проти України, з одного боку, має ознаки війни за ідентичність, а з іншого – стала справжнім викликом всьому цивілізованому світу.

Маємо справу із зіткненням двох протилежних дискурсів державності: національної та демократичної й імперської авторитарної, у відповідності з якими конструюються дві екзистенційно несумісні між собою реальності, що говорить про наявність передусім онтологічного конфлікту. Екзистенційний конфлікт у цьому випадку означає неможливість існування однієї соціально-політичної системи (держави) поруч з іншою, нормальної взаємодії або відносин між ними.

Політична ідеологія і стратегічна політика Москви є простором суцільних маніпуляцій, в тому числі й по відношенню до свого ж населення. Малозрозумілою є політика Кремля щодо захисту «російськомовного населення» в ситуації, коли базовий принцип організації російської держави не є національно-етнічним. Розмита ідентичність населення підкріплюється ще й

тезами про існування «єдиного руського народу», гілками якого нібито є такі давні народи, як український і білоруський. Відтак, відбувається творення ідеології «русского миру», що є нібито аргументом на користь агресивної політики Росії зі «збирання земель руських», яка насправді є відображенням імперських амбіцій «сусіда» [3, с. 257].

У той же час, спостерігаємо становлення рашизму (споріднене з -фашизм) як новітньої ідеології РФ, що сягає корінням ще до епохи радянського тоталітаризму, а за умов теперішньої російсько-української війни, коли спостерігаємо велику кількість злочинів проти людства та людяності, надзвичайно жорстоке поводження з жертвами конфлікту на всіх рівнях, можна говорити й про втілення фашистської і нацистської ідеології РФ відносно українського населення. Варто лише згадати про потребу тзв. денацифікації України, про яку заявляли у Кремлі.

Загалом, політика Москви відверто спрямована на повне знищення України. Очевидними є прояви політики геноциду РФ щодо українського населення. Зокрема, відомий історик Тимоті Снайдер зауважує 6 основних ознак режиму, який веде геноцидальну політику: заперечує існування певної держави; заперечує існування народу; «дегуманізує» певний народ; заперечує геноциди минулого; підтримує ідею витіснення одних націй іншими; а також «постмодерний показник», коли суспільство настільки завантажують викривленою інформацією, що воно починає не помічати той геноцид, який здійснює. Дослідник додає, що у випадку політики геноциду РФ щодо України маємо з надлишком усі докази [5].

Прояви рашизму ми бачимо як у ставленні з боку російських військових до наших військово-полонених і до різних груп цивільного населення (катування, страти, гвалт, що супроводжуються надзвичайною жорстокістю, а також викрадання дітей); до країни, нації й народу загалом з боку як керівництва держави (звернення Путіна до росіян 24 лютого 2022 р. «Про проведення спеціальної воєнної операції», що ознаменувало початок повномасштабної війни проти України), так і з боку громадян РФ.

Аналіз причин становлення такого явища як рашизм спонукає до глибшого осмислення ідейних витоків тоталітаризму, оскільки саме в надрах цієї ідеології формувалися усі відомі людству крайні форми насилля над певною соціальною групою, класом чи народом: нацизм, фашизм, расизм. Окреслення ідейних витоків фашистської, нацистської та комуністичної тоталітарних систем презентував Карл Поппер [4, с. 123-124].

Доволі ґрунтовний аналіз явища ур-фашизму або вічного фашизму з притаманними йому чотирнадцятьма ознаками (культ традиції, заперечення

модернізму, недовіра до інтелектуального світу, незгода ототожнена зі зрадою, індивідуальна чи соціальна фрустрація, расизм і націоналізм, ідея міжнародної змови, культ мужності – мачизм і героїзація смерті, елітизм, селективний популізм, новомова тощо) міститься у дослідженні Умберто Еко [1].

Екстраполяція основних ознак вічного фашизму згідно з дослідженням У. Еко на ситуацію з рашизмом у сучасній Росії представлена у статті Святослава Липовецького. Так, автор зауважує, що культ традиції в ситуації рашизму увиразнюється через «скрепи»; традиція і модернізм ірраціонально поєднані; ідентичність нації забезпечують вороги – просування ідеї, що РФ воює із Заходом, який нібито використовує український народ у боротьбі з їхньою країною; життя є станом постійної війни, водночас пропагується ідея останнього бою; сила вождя полягає у слабкості мас, які потребують вождя і на нього заслуговують: «Є Путін – є Росія, нема Путіна – нема Росії»; героїзм є нормою, а героєві кортить померти; постійна війна і героїзм переносить волю до могутності на поле сексуальних стосунків – так проявляється культ мужності – мачизм; формування народу-моноліту, не здатного делегувати і діяти; примітивізація символів, спрощена та змінена мова тощо [2].

Тож можна ствердити, що феномен рашизму не є явищем новітнім та унікальним, має багато спільних рис з іншою поширеною у ХХ ст. тоталітарною ідеологією, – фашизмом, а відтак, має бути так само засуджений людством. Натомість демократична незалежна Україна, яка протистоїть жорстокому ворогу, має перемогти за підтримки партнерів, оскільки для всього цивілізованого світу є очевидним право на свободу та самовизначеність кожної держави.

Література

1. Еко У. Ur-Fascism URL: <https://archive.ph/20230218121115/https://www.nybooks.com/articles/1995/06/22/ur-fascism/>.
2. Липовецький С. Рашизм як одне з обличчя фашизму. 14 ознак фашизму від Умберто Еко, які можна застосувати до сучасної Росії URL: <https://texty.org.ua/articles/106752/rashyzm-yak-odne-z-oblych-fashyzmu-14-oznak-fash>.
3. Парахонський Б., Яворська Г. Онтологія війни і миру. Безпека, стратегія, смисл. Київ: НІСД, 2019. 560 с.
4. Поппер К. Відкрите суспільство та його вороги. Том 1. Перекл. з англ. О.Коваленка. Київ: Основи, 1994. 444 с.
5. Тімоті Снайдер визначив 6 ознак геноциду, дії Путіна їм відповідають URL: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2022/10/21/7149169/>.